

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Lausunnolla oleva suunnitelmaluonnos käsittää merkittävän määrän maankäyttösektoriin liittyviä toimenpiteitä. Toimenpiteet vaikuttavat kattavilta ja toteuttamiskelpoisilta, joskin niiden osalta on otettava huomioon maankäyttösektoriin liittyvät huomattavat epävarmuudet esimerkiksi luonnonprosesseihin liittyen. Suunnitelman toteuttamisessa korostuu seurannan merkitys ja kyky reagoida vallitsevan tilanteen muutoksiin.

Maankäytön suunnitteluun liittyvä näkökulma puuttuu lausunnolla olevasta asiakirjasta kokonaan. Esimerkiksi luvussa 4.1. on käyty läpi keskeistä kansallista lainsäädäntöä ja maankäyttö- ja rakennuslakia koskevat maininnat puuttuvat tästä luvusta. Suunnitelmaa tuleekin täydentää näiltä osin ja suunnitelman toimenpiteiden yhteydessä tulee myös ottaa huomioon mahdolliset yhtymäkohdat maankäytön suunnitteluun. Tähän näkökulmaan tulee kiinnittää huomiota myös vaikutusten arvioinnissa.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Ilmastotoimien hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä periaatteita ja on hyvä, että suunnitelman laadintaan on sisällytetty SOVA-lain mukaisen vaikutusten arvioinnin osalta myös ilmastosuunnitelman kustannusvaikutusten arviointi, jossa on arvioitu myös toimenpiteiden hyväksyttävyyttä. Arviointien tuloksiin ja epävarmuuksiin mm. kustannusvaikutusten osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota suunnitelman viimeistelyssä.

Hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyy käytännön tasolla monia haasteita, joita on vaikea hallita johtuen ilmastotoimien moninaisuudesta ja toimiin liittyvistä epävarmuustekijöistä sekä käynnissä olevasta julkisesta keskustelusta. Oikea-aikaisen viestinnän merkitys korostuukin yhtenä tärkeänä osana suunnitelma toteuttamista.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman ympäristöselostuksen luvussa 2.2. on käsitelty suunnitelman suhdetta muihin suunnitelmiin ja politiikkoihin ja viitattu ko. lukuun liittyvään liitteeseen 1. Liitteessä 1 olisi tullut nostaa esiin myös mm. EU:n biodiversiteettistrategia, koska sen tavoitteet linkittyvät myös maankäyttösektorilla tapahtuviin toimiin ja toimista aiheutuvin vaikutuksiin.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laadintaprosessiin on sisällytetty suunnitelman laadinnan alusta lähtien SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi ja myös suunnitelman toteuttamisen kustannusvaikutuksia on arvioitu. Toteutettua arviointia voidaan pitää kattavana ottaen huomioon maankäyttösektoriin liittyvät useat erityispiirteet, jotka aiheuttavat erilaisia epävarmuuksia. Laadittu arviointi täydentää merkittäväällä tavalla laadittua maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaa ja arvioinnin keskeiset tulokset on myös kuvattu suunnitelmaluonnoksessa. Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että arvioinnin tulokset ja kuvatut epävarmuustekijät otetaan huomioon suunnitelman viimeistelyssä.

Lausunnolla olevan luonnoksen luvussa 9 on käsitelty suunnitelman toimeenpanoa ja seuranta. Tavoitteena on mm. sisällyttää maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman seuranta osaksi ilmastovuosikertomusta, joka toimitetaan ilmastolain mukaan eduskunnalle kalenterivuositain. Alueellisen näkökulman ja alueellisten erojen ymmärtämisen näkökulmasta olisi erittäin tärkeää, että tietoa niin maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman seurannan kuin ilmastovuosikertomuksen osalta tuotettaisiin myös maakunnittain. Esimerkiksi maankäyttösektorin tavoitteiden seurantaan on tärkeää saada maakunta- ja kuntatasoinen ajantasainen ja päivittyvä nielu- ja päästölaskennan työkalu. Metsämaan osalta on syytä eritellä nielut ja päästöt. Maankäyttösektorin työkalu tulisi käytettäväksi olemassa olevan päästölaskentatyökalun (hiilineutraalisuomi.fi) kanssa. Myös maaperän hiilivarastojen kokoa ja muutosta kuvaava ajantasainen ja päivittyvä laskentatieto on tärkeä saada maakunta- ja kuntatasolle.

Ilmastosuunnitelman tarkastelua olisi epävarmuuksista huolimatta hyvä ulottaa vuotta 2050 pidemmälle, jotta metsien kiertoaika tulisi paremmin huomioitua siinä. Ympäristöministeriön määrittelyn mukaan hyvä päästökompensaatio on mahdollisimman pysyvä eli päästövähennyksen, hiilinielun tai hiilivaraston pitäisi lähtökohtaisesti säilyä vähintään 100 vuotta tai pysyvyyksriskin vähentämiseksi voisi käyttää ylimääräisiä kompensatioita. Koska vapaaehtoisia päästökompensatioita halutaan käyttää hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen, tulisi maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman tukea siihen määritettyä toimintamallia.

Kasvunvauhdittamistavoitteessa on hyvä huomioida puumateriaalin laadun säilyminen tavoiteltuun käyttötarkoitukseen.

Maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden asettamisessa on erityisen tärkeää pyrkiä yhteensovittamaan luonnon monimuotoisuuden suojelua koskevat tavoitteet. Suunnittelua ohjaamaan on syytä pyrkiä havainnollistamaan suositeltavia suunnitteluratkaisuja esimerkein. Monimuotoisuus tunnistetaan suunnitelmassa keinona vahvistaa ilmastonmuutokseen varautumista. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman SOVA-arvioinnissa olisi ollut aiheellista huomioida EU:n biodiversiteettistrategia (ks. luku 2.2 ja liite 1) kuten myös kansallinen pölyttäjästrategia. Pölyttäjiä on käsiteltävä vain virkistysarvojen yhteydessä.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta käy selkeästi ilmi, miten maatalouspolitiikassa ja siihen perustuvassa tukijärjestelmässä tehdyt päätökset näkyvät maankäyttösektorin ilmastovaikutuksissa.

Suunnitelmasta käy myös hyvin ilmi miten iso osa sitovista ilmastotavoitteista tulee toteutettavaksi metsäsektorilla yksityisten metsänomistajien toimesta. Koska metsätalousmaasta yli puolet on yksityisessä omistuksessa ja metsänomistaja päättää metsänkäyttötoimista, on informaatio-ohjauksella merkittävä rooli. Siksi tulee varmistaa, että yksityisillä metsänomistajilla on saatavilla riittävästi oikeaa ja sopivassa muodossa olevaa tietoa, työkaluja ja neuvontaa siihen, että he voivat omien arvojensa ja tavoitteidensa mukaisesti valita metsänkäyttötavan optimoiden taloudellisen, luonnon ympäristön (biodiversiteetti), ilmasto- sekä vesistövaikutuksen.

Olemassa olevan lainsäädännön suunnittelutyökaluja, mm. kaavoitus, YVA- ja SOVA tulee kehittää soveltuvaksi maankäyttösektorin ilmastotavoitteen toteuttamiseen.

Työkalun kehittäminen kaavoittajille ja muille maankäytön suunnittelusta vastaaville maankäytön muutosten ilmastovaikutusten arvioimiseksi on erittäin kannatettavaa.

Savola Anne
Satakuntaliitto - Alueiden käytön toimiala